

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

1. לכן יתנם עד עת יולדה ילדה וְהָיָה יְהוָה אִתּוֹ יִשְׂרָאֵל: יִשְׂרָאֵל עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מִיָּמֶה הַזֶּה
2. וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ הַשְּׂמֵרָתְךָ כְּבָל אֲשֶׁר תִּלְךָ וְהַשְּׂבִתְךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אָבִי עֲשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ: כִּי־אֲשִׁית כַּחַט טוֹ
3. וְיִירָא יַעֲקֹב מֵאֵד וְיִצְרָח לוֹ וַיַּחַץ אֶת הַיָּעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְאֶת הַצֹּאן וְאֶת הַבְּקָר וְהִגְמִילִים לְשֵׁנֵי מִתְּנוֹת: כִּי־אֲשִׁית לִי הַתַּלְפָּל עֲלֵיהֶם אֲמִיתָה וְיִפְתָּר בְּכֹחַ זְרוּעֵי יָדָיו כַּאֲבֹן עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ וְ: עַד יַעֲבֹר עִם זֶה קִנְיֹת: שְׂמֹת טוֹ טו
5. כַּאֲשֶׁר יָנוּם אִישׁ מִפְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְגְּעוּ הָרֵב וַיִּקְרַע הַבַּיִת וְסָמְךָ יָדוֹ עַל הַקִּיר וַיִּשְׁכַּח הַקִּישׁוֹ:

6. שְׂאֵלוֹ נָא וְיֹאמֶר אִם יֵלֶךְ זֶכֶר מִדְּוַע רִאִיתִי כֹל גִּבֹּר יָדָיו עַל הַלְּחָצוֹ כִּי־יִלְחָד וְיִהְיֶה כֹּל פְּתִיחַ לְיָרְקָה: יִרְמִיָּהוּ ל' ו'
7. לֹא יִסְרֹר שֶׁבֶט מִיַּדְהָרָה וּמְחַקֵּק מִבֵּין רִגְלָיו עַד כִּי יָבֵא: שִׁילֹו לְוָל יִקְהַת עַמְּוִי: כִּי־אֲשִׁית מֵטוֹ י' זָרַח שְׂמוֹ לְעֹלָם לְפָנָי שְׂמֵשׁ יָנוּם שְׂמוֹ וְיִתְקַרְבוּ בוֹ כָּל גֹּזֵם יִאֲשֹׁרוּהוּ:
9. וְהַלְּתִי אֶתְכֶם מֵעַל הָאָרֶץ וְהָיָה זֹאת עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתֶם אֶתֶם וְאֲבוֹתֵיכֶם וְעַבְדֵיכֶם שֵׁם אֶת אֱלֹהִים אֲחֵרִים יִזְכְּרוּ וְיִלְחָדוּ אֲשֶׁר לֹא אֶתֶן לָכֶם חַיִּינָה:
10. עַל אֵלֶּה אֲנִי בֹכֵהָ עֵינֵי עַיִן יָרְדָה מֵיָם כִּי רָחַק מִמֶּנִּי מִנְּחָם מְשִׁיב נִפְשֵׁי יְהוּי בְּנֵי שׁוֹמְרֵימֵי כִי גִבֹּר אִיכָּה אֶ טו:
11. אָבִן קִלְמֵי הוּא נִשְׂאֵא וּמְכַאֲבִינוּ סְבָלִים וְאַנְחָנוּ חֲשִׁבְנוּהוּ נְגִיעַ מִכָּה אֱלֹהִים וּמַעֲבָה:

12. וְהָיָה אֲדִירוֹ מִפְּנֵי וּמִשְׁלֹו מִקְרָבוֹ יִצְאֵא וְהִקְרַבְתִּי וְנָשָׂא אֶלְיָי כִּי מִי הוּא יְהוּ עֹבֵר אֶת לְבוֹ לְקִשְׁתֵּי אֵלֵי נָאָם וְ: יִרְמִיָּהוּ לוֹ כֹּא
13. וְעִבְדוּ אֶת יְיָ אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת יְדוֹד מִלְּכָם אֲשֶׁר אֲקִים לָהֶם:
14. וְהִשְׁבִּי עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדֵי לַיַּעֲקֹב אֲשֶׁר יָשְׁבוּ בְּהַ אֲבוֹתֵיכֶם וַיִּשְׁבּוּ עֲלֵיהֶם הַמָּהָה וּבְנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם עַד עוֹלָם וְיָדוּד עַבְדֵי נִשְׂאֵי לָהֶם לְעוֹלָם: יְחֻזְקָל לוֹ כֹּה
15. הוֹי הַמְּתַאֲוִיִּם אֶת יוֹם יְיָ לְמָה זֶה לָכֶם יוֹם וְ: הוּא חֲשֵׁךְ וְלֹא אֹר:

עֲמוֹס ה' י"ח

שָׂאִין סוּם מְדֵי אוֹכֵל צוֹ סָבֵן. שְׂמוּאֵלִין הָאֲרוּנוֹת חוֹךְ לְקַרְקַע וְעוֹשִׂין מִהֵן אֲצוּקִים בְּמִלְחַמַת גּוֹז וּמְנוּגוֹ: **שָׂאִין כֹּל דָּקֵל וְכוּ'.** כְּלוּמֵר עֲמִידִין פֶּרֶס וּמְדֵי לִבָּא עַל צִבְל וְלִלְכַדָּה וּמִמְלַחָה כֹּל אֲרָךְ צִבְל חֵיילוֹת פֶּרֶסִים וְסוּסֵיהֶם וּמִשֶׁם צִאִים לֹא־י **מִלְכוּסָא** **עַל יִשְׂרָאֵל ט' הַדְּשִׁים שְׂנֵאֲמֵר לָן יִסְנֵס יִשְׂרָאֵל עַד עַם יוֹלְדֵה יוֹדֵה.** הֵיינו ט' הַדְּשִׁים כְּדַמְתַּרְגְּמִינֵן צִבְן יִתְמַסְרוּן כַּעֲיָדֵן דִּילְתַּמָּא לְמִילַד וְכַמִּיב (מִיִּסֵּה ה) וְעַמְד וְרַעָה צַעוּ ה' וְגו' וַיִּשְׁבּוּ כִי עַתָּה יִגְדַל וּמִתְרַגְּמִינֵן וַיִּמְיָדוּן מִצִּינֵי גְלוּזוֹתָהוּן: **עַל צִינֵי יִשְׂרָאֵל.** הֵיינו כֹּל הַעוֹלָם שִׂישְׂרָאֵל מִפְּחוּרִים צוֹ: יִיִּסֵּן מִשִּׁיחַ וְלֹא אַחְמִינִיָּה: **בְּנוֹלָא דְכוּפִיסָא דַּחְמִרִיָּה.** צִבְל רַעֲעִי שֶׁל חֲמוּרוֹ כְּלוּמֵר אִפְּילוֹ צִבְן אִנִּי רוּחָה וְצִלְצֵד שְׂאֲרָחוּ: **כּוּפִיסָא.** רַעֲעִי כְּמוֹ רַמָּא כּוּפַתָּא וְסַכְר יִרְדַּנָּא צִבְצָא צַתְרָא (ד' ע:): **מֵאִי טַעמָא.** אֲמַר לֹא אַחְמִינִיָּה: **חֲצֵלוֹ שֶׁל מִשִּׁיחַ.** גּוֹרֵלוֹ וְלִקְמֵן צַעִי מֵאִי הִיא. לִי"א חֲצֵלוֹ פְּתֻדִים וּמְצִלִים שֶׁהֵיוּ צִימִיו מִחֵיל הַעוֹצְדֵי כּוּכְבִּים: **לַעֲשׂוֹם לַהֶסֶם נַס.** לַעֲלוֹת צִרוּעַ עַל כִּרְחַס שֶׁל מַלְכֵי פֶּרֶס: **צִיִּצְיָה שְׂנִיָּה.** צִימֵי עוֹרָא צִיִּצְיָה רַחֲשׁוּנָה צִימֵי יְהוֹשֻׁעַ מְדַהֲקִישָׁן הַכְּתוּב: **מֵאִי טַעמָא.** אִיזוֹ זָרַח צִבָּה צִבְרָךְ צִימֵי שְׂאֵתָה אֹמֵר לֹא אַחְמִינִיָּה: **סַנְטַר.** מִפְּרַשׁ צִבְצִ"צ (ד' סה). צִבְ מִחֲמוּנִיתָא שִׂידַעַת מִיִּלְרֵי הַשְּׂדוּת וּגְבוּלֵיהֶן עַד כַּאֲן שֶׁל פְּלוּנֵי מִכַּאֲן וְאִילָךְ שֶׁל פְּלוּנֵי וְצִידוֹ לְרִצּוֹת לֹאחַד וְלִנְטַעַט לֹאחַר וְכַשְׁפּוּגַעוֹ אוֹתוֹ סַנְטַר רוּחָה לְמַדוּד שְׂדוּתֵי לְקַלְר מִיִּלְרֵי הַשְּׂדוּת וְדוּמָה כְּמִי שְׁפַגַּע צו אֲרִי: **גִּצְאִי.** גּוֹצֵה מִסָּה מֵהַמֶּלֶךְ: **מִי שְׂעַל הַגְּבוּרָה שְׁלוֹ.** הַקְּצִיָּה מִנְטַעַר צַעֲלוֹ כִּיולְדֵה וְאוֹמֵר צַעֲשֵׁה שְׂמַעֲצִיר הַעוֹצְדֵי כּוּכְבִּים מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הִיאֲךְ אֲחֻצִּיד אֵלוֹ מִפְּנֵי אֵלוֹ: **פְּמִלִּיא שֶׁל מַעֲלָה וְשֶׁל מַטָּה.** מִלְּאִכִּים וַיִּשְׂרָאֵל: **אִפְּילוֹ הַגְּרִים לֹא גִרְסִינֵן:** רַהֲטֵי וּפְּפִיל סוּרָא וְאוּלִין וְשַׂדִּי סוּסִיא צִאוּרִיָּה.

כַּשְׂרָךְ הַשּׁוֹר וּפְּפִיל מַעֲמִידִין סוּס כְּמִקּוּמוֹ צִבְצוּסוֹ מַה שֶׁלָּה הִיָּה רוּחָה לַעֲשׂוֹת קוּדַס מִפְּלַתּוֹ שֶׁל שׁוֹר שֶׁהִיָּה חֲצִיב עֵלוֹ שׁוֹר צִיזֵר וְכַשְׂמַתְרַפָּא הַשּׁוֹר הִיִּים אוֹ לְמַחֵר מִמְּפַלְתּוֹ קַשָּׁה שֶׁל הַזֵּינָא סוּסוֹ מִפְּנֵי הַשּׁוֹר לֹאחַר שֶׁעַמְמִידוֹ שֶׁס כָּךְ הַקְּצִיָּה כִּיוֹן שְׂרָאָה מִפְּלַתּוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן גְּדוּלְתוֹ לְעוֹצְדֵי כּוּכְבִּים וְכַשְׂחֹחִרִים יִשְׂרָאֵל בְּתַשׁוּבָה וּגְאֻלָּין קַשָּׁה לוֹ לִצְדַד עוֹצְדֵי כּוּכְבִּים מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **אוּרִיָּה.** כְּמוֹ (מִלְּכִיס ה) אֲרוּת סוּסִים: **דַּחְצִנֵי שְׂנֵי מִשִּׁיחַ.**

שׁוֹצַע שֶׁהִיָּה צִאוֹתָן הַיָּמִים לִישְׂרָאֵל יְהִיָּה: **אֵלֶּה חֵילָךְ וְצִילָךְ אֲכִלִּי לָהֶו.** כִּךְ הִיוּ רְגִילִין לֹמֵר כֹּאדַס שְׂאוּמֵר וְכִי שְׂדִים וְשְׂדַמּוֹת יִאֲכֹלְהוּ. וּבְמַסַּכַת חוּלִין (ד' ע:). לֹא חֵילָךְ יִדְעַנָּא וְלֹא צִילָךְ יִדְעַנָּא וְלִי גִרְרָה דְמַשְׂמַעוֹת לְשׁוֹן חֵילָךְ וְצִילָךְ לְשׁוֹן חוֹרְצָה כְּמוֹ צוּקָה וּמְצוּקָה וּמְצוּלָקָה (מַחֹס ב) וְאֲמַרִינֵן צִחוּלִין (שס) לֹא חֵילָךְ דְרַצְנֵן דְמַנְרִיכִין לְחַלְקֵי הַסִּימֵן שְׂמַנְרִיכִין לְחַלְקֵי כֹּל הַטְּבַעַת וְלִשְׂעִיר עַל פְּנֵי כוּלוֹ וְלֹא צִילָךְ לְרַצִּי יוֹסִי שְׂמַחְרִיב הַסִּימֵן שְׂחוּתָךְ קֶלֶת צַחוּךְ הַטְּבַעַת וְהַשְּׂאֵר חוֹךְ לְטַבַּעַת וּגִרְרָה לְמִוּרֵי דֹאִין לוֹ מַשְׂמַעוֹת לֹא הִכָּא וְלֹא הַתַּס. לִי"א חֵילָךְ וְצִילָךְ צ' דִּינֵי סְדוּס שְׁהִיו שְׂמוּתֵיהֶן כִּךְ: **אִין מַשִּׁיחַ לִישְׂרָאֵל.** שְׂחוּקִיָּה הִיָּה מַשִּׁיחַ וְעֵלוֹ נִאֲמַרו כֹּל הַנְּצוּחוֹת אֲחַמִּים קָדוֹן לְצִיַת יִשְׂרָאֵל וְעַמְד וְרַעָה צַעוּ ה'": **אֵלֶּה לְדוּד.** צוּחוֹת דוּד שְׁהִיָּה עַמְדֵי לֹמֵר כְּמֵה שִׂירוֹת וְתוֹשְׁבַחוֹת: **לְמַשָּׁה.** צַבְצִיל מַשָּׁה שְׁהִיָּה עַמְדֵי לְקַבֵּל אֶת הַחֲמוּרָה: **מַה שְׂמו.** שֶׁל מַשִּׁיחַ: **יוֹן שְׂמו.** כְּמוֹ יִנְאֵל. כֹּל אֲחַד הִיָּה דוֹרַשׁ אֲחַר שְׂמו: **לְפָנֵי שְׂמָה.** עַד שֶׁלָּה נִצְרָא הִיָּה שְׂמו יָנוּם וְהֵיינו אֲחַד ס' מוֹז' דְּצִרִים שַׁעֲלוֹ בְּמַחֲשַׁבָה לִינְרָחוֹת: **וְלֹא אֲסַן לַהֶס חַיִּינָה.** עַדִּינֵן לֹא יִבָּא מַשִּׁיחַ: **מַנְחָם.** צָן חוּקִיָּה: **חִיוּרָא דְבִי רַצִּי.** מְזוֹרַע שֶׁל צִיַת רַצִּי: **אִי מִן חִיִּיא הוּא כְּגוֹן רַצִּינוֹ קַדוּשׁ.** אִסֵּ מַשִּׁיחַ מִאוֹתָן שְׂחִים עַכְשָׁיו וְדַלִּי הֵיינו רַצִּינוֹ קַדוּשׁ דְּסוּבֹל חַחְלוּאִים וְחַסִּיד גְּמוּר הוּהוּ כְּדַאֲמַרִינֵן צִבְצָא מִלְּעֵאָ (ד' עה). וְאִסֵּ הִיָּה מִאוֹתָן שְׂמַתּוֹ כִּצְרֵי הִיָּה דִּנְיָאֵל אִישׁ חַמּוּדוֹת שְׂנָדוֹן צִיִּסוּרִין צְרוּב אֲרִיזוֹת וְחַסִּיד גְּמוּר הִיָּה וְהֵאֵל כְּגוֹן לֹאֹ דוּוּקָא. לִי"א כְּגוֹן רַצִּינוֹ קַדוּשׁ כְּלוּמֵר אִסֵּ יֵשׁ דּוּגְמַתּוֹ צַחִים הֵיינו רַצִּינוֹ קַדוּשׁ וְאִסֵּ דּוּגְמַתּוֹ הוּא לְמַתִּים הֵיינו כְּגוֹן דִּנְיָאֵל אִישׁ חַמּוּדוֹת: **דוּד אֲחַר.** שְׂעַמִּיד לְמַלּוֹךְ עֵלִיָּה: **אֲקִים אֲקִים הִקִּים לֹא נִאֲמַר אֵלֶּה אֲקִים:** כְּגוֹן קִיסַר וּפְּלַגִי קִיסַר. מִלְּךְ וְשֵׁנִי לוֹ כִּן דוּד הַחַרַשׁ מִלְּךְ כְּדַמְצִיב וְדוּד מִלְּכַס אֲשֶׁר אֲקִים וְדוּד הַמֶּלֶךְ שֵׁנִי לוֹ כְּדַמְצִיב נִשְׂאֵי לַהֶס וְלֹא כְּתוּב מִלְּךְ: **עַטְנָף.** קֶלְצִי"א שׁוּרִיָּין צַלְעִ"ז וְאִין לַה עֵינִים: **שְׂאוּרָה שְׂנֵי הוּא.** שֵׁשׁ לִי עֵינִים לְרָחוֹת וּנְמַלְאֲתֵי נִהְיִיתָ צֶה כִּךְ יִשְׂרָאֵל מִנְּפִישׁ לְגַזְלוּהָ שִׁיִּים ה' הִיָּה לַהֶס אֹר אֲצִל הַעוֹצְדֵי כּוּכְבִּים לֹמֵר מְקוּים אוֹמוֹ הִרִי הוּא לַהֶס חֲשֵׁךְ וְלֹא אֹר: ה"ג

וּנְפַל תּוֹרָא וְאוּזִיל וְשַׂדִּי לִיָּה סוּסִיא בְּאוּרִיָּה אֲמַר רַב גִּידֵל אֲמַר רַב עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל דַּאֲכִלֵי שְׂנֵי מַשִּׁיחַ אֲמַר רַב יוֹסֵף פְּשִׁיטָא וְאֵלֶּה מֵאֵן אֲכִיל לַהֹ חֵילָךְ וּבִילָךְ אֲכִילֵי לַהֹ לֹאֲפוּקֵי^ט מִדְּרַבֵּי הִילָל דַּאֲמַר אִין מַשִּׁיחַ לִישְׂרָאֵל שְׂכַבֵּר לֹא אֲבִרֵי עֵלְמָא אֵלֶּה לְדוּד וְשְׂמוּאֵל אֲמַר לְמַשָּׁה וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר לְמַשִּׁיחַ מַה שְׂמו דְבִי רַבִּי שִׁילָא אֲמַרִי יָנוּם שְׂמו חַיִּינָה וְיִישׁ אֹמֵרִים מִנְּחָם בֵּן חוּזְקִיָּה שְׂמו שְׂנֵאֲמֵר^י כִּי רַחַק מִמֶּנִּי מִנְּחָם מְשִׁיב נִפְשֵׁי וּרְבַנֵן אֲמַרִי חִיוּרָא דְבִי רַבִּי שְׂמו שְׂנֵאֲמֵר^י אֲכִין חֵלִיינֵי הוּא נִשְׂאֵא וּמְכַאֲוִינֵנו סְבָלִם וְאַנְחָנוּ חִשְׁבְּנוּהוּ נְגִיעַ מוּכָה אֱלֹהִים וּמוֹעוּנָה אֲמַר רַב נַחֲמָן אִי מִן חֵיִיא הוּא כְּגוֹן אֲנָא שְׂנֵאֲמֵר^י וְהִיָּה אֲדִירוֹ מִמֶּנּוּ וּמוּשְׁלוֹ מִקְרָבוֹ יִצְאֵא אֲמַר רַב אִי מִן חֵיִיא הוּא כְּגוֹן רַבִּינוֹ הַקְּדוּשׁ אִי מִן מַתִּיא הוּא כְּגוֹן דִּנְיָאֵל אִישׁ חַמּוּדוֹת אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַעֲמִיד לַהֶם דוּד אַחַר שְׂנֵאֲמֵר^י וְעִבְדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֶת דוּד מִלְּכָם אֲשֶׁר אֲקִים לָהֶם הִקִּים לֹא נִאֲמַר אֵלֶּה אֲקִים א"ל רַב פְּפָא לֹאֲבִי וְהַכְּתִיב^י וְדוּד עַבְדֵי נִשְׂאֵי לַהֶם לְעוֹלָם כְּגוֹן קִיסַר וּפְּלַגִי קִיסַר דְרַשׁ רַבִּי שְׂמִלְאִי מֵאִי דְכַתִּיב^י הוּי הַמְּתַאֲוִיִּם אֶת יוֹם ה' לְמָה זֶה לָכֶם יוֹם ה' הוּא חֲשֵׁךְ וְלֹא אֹר מִשְׁל לְתַרְנַגּוֹל וְעַמְלָף שְׁהִיו מִצְפִּין לְאוּר א"ל תַּרְנַגּוֹל לְעַמְלָף אֲנִי מִצְפֵּה לְאוּרָה שְׂאוּרָה שְׁלִי הִיא וְאַתָּה לְמָה לָךְ אוּרָה וְהִיינִי

- א) וַיִּמָּחַ י. ע"ש.
- ב) [כס"א]: מלכות הרשעה.
- ג) [כס"א]: גס איתא כל העולם כולו וכן הוא גיר' מוס' בע"ז: ב' ד"ה משכא (וכי"ד) צ"ל ע"ש ע"מ וס"ד.
- ד) רבה ומוס' יצמות קה. ד"ה רבא, א) ברכות ד, א) ג"ו ברכות ד, טוה לו, ח) [למן נט. וע"ש פירש"י ד"ה אין להס], ט) כס"א טקף: הרשעה, י) נמיכה טא, ס) [פסחים גז. גריס לט].

לעיו רש"י

קל"ב א שוריי"ן. עט"ף.

מוסף רש"י

שמואל יגרום החטא. שנה אחר הבטחה תפלת, ובתפלת שהטעה גורם שאין הבטחה מתקיימת (ברכות ד, א). ביאה ראשונה. שכלו לאין צימי יהושע (שם). ביאה שנייה. כשעלו מנגלות צבל צימי עורא (שם). לביטול להם סג. לביטול צידי רמה (שם) נעלות צווע וכל יחיו משתעבדים (שם). שגרים החטא. מטאס של ישראל צימי צית לראשון ונגוד עליהם שלא יעלו אלף ברכות, כדמצי (עורא א) מי בכס מכל עמו (שם) ולא הלבו אלף ברכות טורח ועל ימי מלכי פרס שתעבדו להם לצרע ולחשורות ולקריעות האחרון (ברכות ד, א) אין משיח לישראל. אלף הקב"ה ימלך בעלמנו ויגאלם לבדו (לקחמט צט).

מסורת הש"ס

(א) [גנילז נח:ג]. (ב) ברכות לד: שנת סג. (ג) ברכות נד: שבת סג. קנא: פסחים סח: לעיל זא: (ד) זבנברי' ליתא], (ו) ברכות לד:, (ז) [גס], (ח) זבנברי' איתא ר"ש בר נחמני], (ט) [ג"ל וזא מנחמן], (ע) [שנועות יג. ע"ש], (י) אבות פ"ג משנה יא, (יא) [תוספתא דפרה פ"ד תוספתא דאבלות פט"ו], (יב) [ג"ל לפני ד"ה למען], (יג) [ג"ל אחר ד"ה כמש"ל], (יד) [ומתו דה].

הגהות הגר"א

[א] זב"ז המהו דיבור שג"ל לו למשה. מנחק ב' מיות לו למשה וי"ז להס לשראל:

מוסף רש"י

אין להם משיח לישראל. שחוקי משה משה ועלו מאמרו כל הנבואות אלמתי קנן לית ישראל ועמד ורעה צנח"ו (דע"ל צנח:). לא נתנבאו. הטיות והנמיות (ברכות לז:). דברי נחמות שלהן (שבת כג:). עין לא ראתה. עין של נביאים לא שלטה לנחמו (שם) לא נגלות ולא נגילה לטוס נביא (ברכות שם). שהוא רחוק מעבירה. שהיה רחוק כל ימיו מן העבירה. שהיט צדיק מעיקרו (שם).

פרקמטיא. מתעסק במנות תלמודי חסד כיון להגיע לים כזה וחס פניין לעסק בתורה ע"י אלו (כתובות ק"א). המגלה פנים בתורה. זא על דברי תורה כחולפה ונגלו עות פניו, כגון משה שהיה יושב ודוכס כאלגות על דופי, לא היה למשה למכז אלא ומתנו הייה פלגט, ויך ראונו דימי קליר מטיט (שבועות ג:). המחלל את הקדשים. שלטו משמנן כהלכה ומללנן מקדושתן (אבות פ"א מ"א). והמגלה את המועדות. חילל מול של מועד נשחית מלכה, זא שטיה כהס מנהג חול זאלכה ונשחיה, דהוליל וליטס מנוריס כיוס טוב ליטו חוטט למורה, כל אלה נפקי מצי דבר ה' בזה, שטיה כהס מנהג ציון (שם). והמפר בריתו כו'. שלטנו וזהו לימול, את בריחו הפך (שם). והמגלה פנים בתורה כו'. שהיט אפיקורוס מנפשה שהיה דוכס אלגות על דופי כו' (שם). והמלביץ פני חבירי. לא דיענא היכי מפיך ליה מקלה (שם). וני"ש ש"ג כו כ"א]. המלנין, דלילי סומקא ואמי מיוזא (שם).

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

ה"ג היינו דאמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו וכו': אקוט צדור. אקח ישראל ואמלוך עליהם כמו נקטיה. ארבעים שנה אקוט צדור צדור קטן של ארבעים שנה שהוא משונה מדורות שלפניו ומסתמא היינו משיח ששנינו גדולים יהיו צדורו ופסטיה דקרא מיהא גבי מתי מדבר אזל מדכתיב אקוט משמע אף להצה היה מתנבא: מיוחד. תשוב: ה"ג רבי אומר ג' דורות שנאמר ייראוך עם משא. כלומר צדעי משיח שכתב צו (תהלים עב) לפני שמש ינו שמו ייראוך ישראל ולפני ירח לפני מלכות בית דוד שנמשל כירח כדכתיב (שס פט) כירח יכון עולם וגו' כמו כן ייראוך דור דורים דור אחד דורים צ' הרי ג': אין להס משיח לישראל. אלא הקצ"ה ימלוך צענמו ויגאלס לצדו: שרי ליה מריה. ימחול לו הקצ"ה שאמר דברים אשר לא כן: ואלו זכריה מיהא מתנבא. על משיח צבית שני דכתיב צברי עשר הנה מלכך יצא לך וגו'. ולאו היינו זכריה כן יהודיע הכהן שגיבא צבית ראשון אלא זכריה כן צרכיה שהיה במלכות דריוש: רבי אומר שס"ה גמנין ימוס החמה דכתיב כי יוס נקס צנני ושנס גאולי צאה. ללויס נקס של מרגלים ארבעים יוס מה יוס נקס של מרגלים] שנה אחת ככל יוס כדכתיב (במדבר יד) יוס לשנה יוס לשנה וגו' כך שנת גאולה צאה שנה ליוס שנה ליוס שלכל יוס ויוס של שנה זו הכתובה שנת גאולי צמקרא זה נותנים שנה אחת. ואיט דגרסי רבי אומר שס"ה אלפים שנה דכתיב שנת גאולי צאה ושנה של הקצ"ה הכי הוי דכתיב (תהלים ז) כי אלף שנים צעניןן כיוס: ו ועד עכשוו. ימות המשיח:

א"ר יוחנן ללבי גליתי לאבריי לא גליתי ר"ש בן לקיש אמר ללבי גליתי למלאכי השרת לא גליתי תני אבימי בריה דרבי אבהו ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה שנאמר וּמְשׁוֹשׁ חַתָּן עַל כְּלָה (בן) ישיש עליך (ה') אלהיך אמר רב יהודה אמר שמואל ימות המשיח כמיום שנברא העולם ועד עכשיו שנאמר וְעַד עַכְשָׁיו שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר כִּימוּ נַח עַד עַכְשָׁיו שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב אַבָּא א"ר יוחנן כ"ל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עַיִן לֹא רִאתָה אֱלֹהִים זֹולָתְךָ (אלהים) יעשה למחכה לו ופליגא דשמואל דאמר שמואל ב"א אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו וְ(א"ר) מְקוֹם שְׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עֹמְדִין שֵׁם צְדִיקִים אִינֵן עֹמְדִין שֵׁם שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר כִּימוּ נַח עַד עַכְשָׁיו שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב אַבָּא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיח בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנהגה רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית וְ(ר"ל אמר זה ערן לא ראתה עין מעולם וא"ת אדם היכן דר בגן ואם תאמר גן הוא ערן תלמוד לומר וַיְנַחֵר יוֹצֵא מַעְדָּן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן; וְהָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וכו': תנו רבנן כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה וְ(מִצְוֹתוֹ הִפְּרָה הַכֶּתֶר תִּכְרַת זֶה הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם ד"א כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה זֶה אֵפִיקוֹרוֹס ד"א כי דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה ואת מצותו הפך זה המפר ברית בשר הכרת תכרת הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא מכאן אמר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמּוֹדַעִי הַמַּחְלֵל אֶת הַקִּדְשִׁים וְהַמְבֹזֵה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת וְהַמְפַר בְּרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְהַמְגַלֵּה פְּנִים בַּתּוֹרָה שְׁלֹא כְּהִלְכָה וְהַמְלַבֵּץ פְּנֵי חֲבִירוֹ בְּרַבִּים אֶף עַל פִּי שִׁישׁ בִּידוֹ תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא תְּנִיא אֵידֶךָ כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה זֶה הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְאֵפִילוֹ אָמַר כֹּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה מִן הַשָּׁמַיִם חוּץ מִפְּסוּק זֶה שֶׁלֹּא אָמְרוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלֹא מִשֶּׁה מִפִּי עֲצֻמוֹ זֶהוּ כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה וְאֵפִילוֹ אָמַר כֹּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה מִן הַשָּׁמַיִם חוּץ מִדְּקֹדֶק זֶה מִקָּל וְחֹמֶר זֶה מְגֻזְרָה שׁוֹה זֶו זֶה הוּא כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה תְּנִיא הִיא רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וְאִינוּ מַלְמֵדָה זֶה הוּא דַבַּר ה' בֹּזֵה רַבִּי נְתַן אֹמֵר כֹּל מִי שְׂאִינוּ מְשַׁנֵּה עַל הַמְשַׁנָּה ר' נהוראי אומר כ"ל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק רבי ישמעאל אומר זה העובד עבודת כוכבים מאי משמעה דתנא דבי ר' ישמעאל כי דבר ה' בזה זה המבזה דבור שנאמר וְ(א) לוֹ לְמִשְׁה מִסִּינִי וְ(אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה אֹמֵר כֹּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וְאִינוּ חֹזֵר עֲלֶיהָ דּוֹמָה לְאֵדָם שׁוֹרֵעַ וְאִינוּ קוֹצֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר כֹּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְשַׁכְּחָהּ דּוֹמָה לְאִשָּׁה שִׁיּוּלְדַת וְקוֹבַרַת רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר זֹמֵר

צ.מ.

לאצרי לא גליסי. שלא הולאמי דבר מפי שהיו אצרי יכולין לשמוע אזל צנני היה עמוון הדבר: וְ(למען ירבו ימיכם כימי השמים על הארץ. ולא עמדו צלרסל כל כך אזל עתידין לעמוד כשיבא משיח: למשוס חסן. שצעת ימי המסמה כן ישיש עליך שצעת ימים ויומו של הקצ"ה אלף שנה: כי מי נת. כמו כימי נח כחשבון השנים שנמצא צידו לאותו זמן שנצבע ה' מעצור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי כפי אותו חשבון נשבעתי מקצף עליך ומגער כך שלא אחריצ את עולמי לאחר שיבא משיח עד שיכלה זה הזמן: לא נסנבאו. טובה לישראל: עין לא ראסה. דלין קן לדברי: לדיקים אינן עומדין. דגדול כהן של צעלי תשובה שאין צריה יכולה לעמוד (לפניהס) [צנמחילתס]: צרישא לרחוק. שנתרחק מן הקצ"ה ולאח"כ שצ אליו צמטובה והדר שלוס לקרוב מעיקרא צדיק גמור דגדול כהן של צעלי תשובה: שהיה רחוק מן העצירה. כל ימינו דהיינו צדיק גמור: אפיקורוס ומגלה פנים מפורש לקמן [ע"ש]: צריס צשר. מילה: מכאן. מן הפסוק הזה שכתבוי כי דבר ה' בזה (אמר ר"א וכו') מחלל את הקדשים דמחלל קדשים ומבזה מועדות ומגלה פנים כו' היינו דבר ה' בזה) דציון הוא: מפר צריס. היינו את צריתי הפך: מועדות. חולוי של מועד: דקדוק זה. חסרות ויתרות: מק"ו [זס] ומגויה שוס ונו. [ושאל"ל רצו גזירה שהן] לא גמר מרצו: המשנה. זה שעושה כמו שאינה עיקר: זה העובד ע"ו. היינו דבר ה' בצור שלצר הקצ"ה צעלמו לישראל דלנני ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענוס: חוזר. לשנומה: זמר

תורה אור השלם
1. כי בזה החשך יבשה ארץ וערפל לאמים ועליך יורח ?? וכבודו עליך יבא:
ישעיהו ס ב
2. ארבעים שנה אקוט ברור ואמר עם תני ללבב הם והם לא ידעו דרבי: תהלים צה י
3. ויהי ביום ההוא ונשכחת צר שבעים שנה בימי מלך אחד מקץ שבעים שנה יהיה לצר בשירת הוונת: ישעיהו כג ט
4. ייראוך עם שקשש ולפני ירח דור דורים: תהלים עב ה
5. גילי מאד בת ציון הרעיית בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר כן יאנחות: זכריה ט ט
6. ויען וירעך ויאכלך את הון אשר לא ידעת ולא ידעו אבותי למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יתיה האדם כי על כל מוצאי פי ?? יתיה האדם: דברים ח ג
7. שחננו בימות עניתנו שנות ראינו רקעה: תהלים ז טו
8. ויאמר לבאכם ידע תרע בי גר יתיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אחם ארבע מאות שנה: בראשית טו יג
9. כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה:
10. כי יבעל בחור בתולה יבעליך בנך ומשוש חתן על בלה ישיש עליך אלהיך:
ישעיהו סב ה
11. למען ירבו ימיכם וימי בניכם על הארמה אשר נשבע ?? לאבותיכם לתת להם בימי השמים על הארץ:
דברים יא כא
12. כי מי נת זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נת עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומצערך:
ישעיהו גר ט
13. ומעולם לא שמענו לא האינו עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו:
14. בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אָמַר וְ(אנכי ה' אלהיך לא ישיעו גר ט

15. וְ(הָרַחֵק יֵצֵא מַעְדָּן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְיִהְיֶה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים: בראשית ב' יז)
16. פי דבר ?? בזה זאת מצותו הפך הכרת תכרת הנפש ההוא שנהג בה: במדבר טו לא הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יתיה לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ב

יב א מיי פ"ח מהל' משונה הלכה ו וע"ש צ"מ:

ב [מיי פ"ט מהל' משונה הל' ופ"ג מלכס ה' צ:]

ג ג מיי שס פ"ז הלכה ד: ד [מיי פ"ז מהל' דעות ה' צ:]

ה' צ טו ט"ע י"ד סי רע סע"א]:

יד ה מיי פ"ג מהל' משונה הלכה יד:

ו [מיי שס ה' יח]: ז [מיי שס ה' יז ופ"ז מהל' דעות ה"ח ופ"ג מהל' חובל ה"ז טו ט"ע ח"מ סי מכ סה"ל ט:]

בז ה מיי פ"ג מהל' משונה הלכה יג סג ע"ש פי ט טו ט"ע י"ד סי רמו סע"ף כה:

תורה אור השלם

1. כי בזה החשך יבשה ארץ וערפל לאמים ועליך יורח ?? וכבודו עליך יבא:
ישעיהו ס ב
2. ארבעים שנה אקוט ברור ואמר עם תני ללבב הם והם לא ידעו דרבי: תהלים צה י
3. ויהי ביום ההוא ונשכחת צר שבעים שנה בימי מלך אחד מקץ שבעים שנה יהיה לצר בשירת הוונת: ישעיהו כג ט
4. ייראוך עם שקשש ולפני ירח דור דורים: תהלים עב ה
5. גילי מאד בת ציון הרעיית בת ירושלם הנה מלכך יבוא לך צדיק ונושע הוא עני ורכב על חמור ועל עיר כן יאנחות: זכריה ט ט
6. ויען וירעך ויאכלך את הון אשר לא ידעת ולא ידעו אבותי למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יתיה האדם כי על כל מוצאי פי ?? יתיה האדם: דברים ח ג
7. שחננו בימות עניתנו שנות ראינו רקעה: תהלים ז טו
8. ויאמר לבאכם ידע תרע בי גר יתיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אחם ארבע מאות שנה: בראשית טו יג
9. כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה:
10. כי יבעל בחור בתולה יבעליך בנך ומשוש חתן על בלה ישיש עליך אלהיך:
ישעיהו סב ה
11. למען ירבו ימיכם וימי בניכם על הארמה אשר נשבע ?? לאבותיכם לתת להם בימי השמים על הארץ:
דברים יא כא
12. כי מי נת זאת לי אשר נשבעתי מעבר מי נת עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומצערך:
ישעיהו גר ט
13. ומעולם לא שמענו לא האינו עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו:
14. בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אָמַר וְ(אנכי ה' אלהיך לא ישיעו גר ט

פרק אחד עשר סנהדרין

ה"ג היינו דאמר ליה ההוא מינא לרבי אבהו וכו': אקוט צדור. אקח ישראל ואמלוך עליהם כמו נקטיה. ארבעים שנה אקוט צדור צדור קטן של ארבעים שנה שהוא משונה מדורות שלפניו ומסתמא היינו משיח ששנינו גדולים יהיו צדורו ופסטיה דקרא מיהא גבי מתי מדבר אזל מדכתיב אקוט משמע אף להצה היה מתנבא: מיוחד. תשוב: ה"ג רבי אומר ג' דורות שנאמר ייראוך עם משא. כלומר צדעי משיח שכתב צו (תהלים עב) לפני שמש ינו שמו ייראוך ישראל ולפני ירח לפני מלכות בית דוד שנמשל כירח כדכתיב (שס פט) כירח יכון עולם וגו' כמו כן ייראוך דור דורים דור אחד דורים צ' הרי ג': אין להס משיח לישראל. אלא הקצ"ה ימלוך צענמו ויגאלס לצדו: שרי ליה מריה. ימחול לו הקצ"ה שאמר דברים אשר לא כן: ואלו זכריה מיהא מתנבא. על משיח צבית שני דכתיב צברי עשר הנה מלכך יצא לך וגו'. ולאו היינו זכריה כן יהודיע הכהן שגיבא צבית ראשון אלא זכריה כן צרכיה שהיה במלכות דריוש: רבי אומר שס"ה גמנין ימוס החמה דכתיב כי יוס נקס צנני ושנס גאולי צאה. ללויס נקס של מרגלים ארבעים יוס מה יוס נקס של מרגלים] שנה אחת ככל יוס כדכתיב (במדבר יד) יוס לשנה יוס לשנה וגו' כך שנת גאולה צאה שנה ליוס שנה ליוס שלכל יוס ויוס של שנה זו הכתובה שנת גאולי צמקרא זה נותנים שנה אחת. ואיט דגרסי רבי אומר שס"ה אלפים שנה דכתיב שנת גאולי צאה ושנה של הקצ"ה הכי הוי דכתיב (תהלים ז) כי אלף שנים צעניןן כיוס: ו ועד עכשוו. ימות המשיח:

א"ר יוחנן ללבי גליתי לאבריי לא גליתי ר"ש בן לקיש אמר ללבי גליתי למלאכי השרת לא גליתי תני אבימי בריה דרבי אבהו ימות המשיח לישראל שבעת אלפים שנה שנאמר וּמְשׁוֹשׁ חַתָּן עַל כְּלָה (בן) ישיש עליך (ה') אלהיך אמר רב יהודה אמר שמואל ימות המשיח כמיום שנברא העולם ועד עכשיו שנאמר וְעַד עַכְשָׁיו שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר כִּימוּ נַח עַד עַכְשָׁיו שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב אַבָּא א"ר יוחנן כ"ל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל לעולם הבא עַיִן לֹא רִאתָה אֱלֹהִים זֹולָתְךָ (אלהים) יעשה למחכה לו ופליגא דשמואל דאמר שמואל ב"א אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד ואמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל הנביאים לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו וְ(א"ר) מְקוֹם שְׁבַעֲלִי תְּשׁוּבָה עֹמְדִין שֵׁם צְדִיקִים אִינֵן עֹמְדִין שֵׁם שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק אָמַר כִּימוּ נַח עַד עַכְשָׁיו שְׁנֵי אַלְפֵי שָׁנִים עָלָה עַל הָאָרֶץ רַב אַבָּא א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא למשיח בתו לתלמיד חכם ולעושה פרקמטיא לתלמיד חכם ולמהנהגה רבי יהושע בן לוי זה יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית וְ(ר"ל אמר זה ערן לא ראתה עין מעולם וא"ת אדם היכן דר בגן ואם תאמר גן הוא ערן תלמוד לומר וַיְנַחֵר יוֹצֵא מַעְדָּן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן; וְהָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וכו': תנו רבנן כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה וְ(מִצְוֹתוֹ הִפְּרָה הַכֶּתֶר תִּכְרַת זֶה הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם ד"א כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה זֶה אֵפִיקוֹרוֹס ד"א כי דבר ה' בזה זה המגלה פנים בתורה ואת מצותו הפך זה המפר ברית בשר הכרת תכרת הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא מכאן אמר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַמּוֹדַעִי הַמַּחְלֵל אֶת הַקִּדְשִׁים וְהַמְבֹזֵה אֶת הַמּוֹעֲדוֹת וְהַמְפַר בְּרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ וְהַמְגַלֵּה פְּנִים בַּתּוֹרָה שְׁלֹא כְּהִלְכָה וְהַמְלַבֵּץ פְּנֵי חֲבִירוֹ בְּרַבִּים אֶף עַל פִּי שִׁישׁ בִּידוֹ תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא תְּנִיא אֵידֶךָ כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה זֶה הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְאֵפִילוֹ אָמַר כֹּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה מִן הַשָּׁמַיִם חוּץ מִפְּסוּק זֶה שֶׁלֹּא אָמְרוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵלֹא מִשֶּׁה מִפִּי עֲצֻמוֹ זֶהוּ כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה וְאֵפִילוֹ אָמַר כֹּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה מִן הַשָּׁמַיִם חוּץ מִדְּקֹדֶק זֶה מִקָּל וְחֹמֶר זֶה מְגֻזְרָה שׁוֹה זֶו זֶה הוּא כִּי דַבַּר ה' בֹּזֵה תְּנִיא הִיא רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וְאִינוּ מַלְמֵדָה זֶה הוּא דַבַּר ה' בֹּזֵה רַבִּי נְתַן אֹמֵר כֹּל מִי שְׂאִינוּ מְשַׁנֵּה עַל הַמְשַׁנָּה ר' נהוראי אומר כ"ל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק רבי ישמעאל אומר זה העובד עבודת כוכבים מאי משמעה דתנא דבי ר' ישמעאל כי דבר ה' בזה זה המבזה דבור שנאמר וְ(א) לוֹ לְמִשְׁה מִסִּינִי וְ(אנכי ה' אלהיך לא יהיה לך אלהים אחרים וגו' רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קִרְחָה אֹמֵר כֹּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וְאִינוּ חֹזֵר עֲלֶיהָ דּוֹמָה לְאֵדָם שׁוֹרֵעַ וְאִינוּ קוֹצֵר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר כֹּל הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְשַׁכְּחָהּ דּוֹמָה לְאִשָּׁה שִׁיּוּלְדַת וְקוֹבַרַת רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר זֹמֵר

^[1] וְ(הָרַחֵק יֵצֵא מַעְדָּן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֵּן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְיִהְיֶה לְאַרְבָּעָה רָאשִׁים: בראשית ב' יז)

^[2] פי דבר ?? בזה זאת מצותו הפך הכרת תכרת הנפש ההוא שנהג בה: במדבר טו לא הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יתיה לך אלהים אחרים על פני: שמות כ ב